

своих професійно-личностних інтересів, отразиться в іншому, познаваємому, погодиться, заперечить, залишить діалог неоконченим, відкритим для майбутнього контекстного соприкосновення – таков можливий шлях виховання професійного мислення вчителя в «розмові» з особою в процесі професійної підготовки, спрямованої на формування культури методологічного мислення вчителя музики» [3, 135].

ЛІТЕРАТУРА

1. Августин, єп. Іппонський. Християнська наука. – К., 1835. – 355 с.
2. Біблійська енциклопедія. – Т.СЛ., 1990. – 241.
3. Дихтєвська Е.П. Діалогізація професійного мислення вчителя музики // *Якість вищого педагогічного освіти: Проблеми і шляхи покращення.* – Мн., 2004. – С. 133–136.
4. Єпископ Полоцький і Глубокський Фодосій. Гомілетика. – М., 1999. – 324 с.
5. Іоанн Златоуст. Твори. – Т.2. – СПб., 1899. – 618 с.
6. Іоанн Златоуст. Твори. – Т.2. – СПб., 1898. – 698 с.
7. Іоанн Златоуст. Твори. – Т.9. – СПб., 1903. – 705 с.
8. Медушевський В. Інтонаційна форма музики. – М., 1993. – 262 с.
9. Методологічна культура педагога-музиканта: Учеб. посібник для студентів / *Є.Б. Абдулін.* – М., 2002. – 272 с.

УДК 81'233

О.Г. Козлова, І.В. Ляшенко

Сумський державний
педагогічний університет

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ФАХОВИХ ПРОГРАМ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проаналізовано сучасні наукові дослідження практичної і психічної готовності особистості. Визначено поняття готовності студентів-аграріїв до реалізації міжнародних фахових програм. Наведено компоненти готовності майбутніх аграріїв до реалізації міжнародних фахових програм.

Modern scientific researches of practical and psychical readiness are analysed. The concept of readiness of agrarian students to realization of the international professional programs is defined. The components of readiness of future agrarians to realization of the international professional programs are resulted.

Вивчення феномена готовності людини до діяльності триває не одне десятиліття і проводиться в межах філософії, психології, педагогіки.

„прозорим” кордоном, що допускає на його „територію” особистісні смисли. Мета психолого-педагогічної підготовки фахівців до професійної діяльності в сучасних умовах полягає не лише в накопиченні педагогічних знань, умінь і навичок, а й у їх творчому опрацюванні, тобто зародженні у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін [6, 142].

Викликають зацікавлення роботи, в яких розв’язуються проблеми підготовки студентів до спілкування та педагогічної взаємодії (О. Вербицький, В. Кан-Калик, О. Леонт’єв, А. Мудрик та ін.). У вирішенні проблеми взаємодії, спілкування та підготовки студентів до комунікативної діяльності виділяється декілька напрямків, зокрема: формування стилю педагогічного спілкування (В. Андреев); формування особистісних якостей учителя як суб’єкта педагогічного спілкування (О. Бодальов, Я. Коломинський); розробка критеріїв оцінки комунікативної підготовки вчителя до педагогічної діяльності (Ю. Азаров, Н. Кузьміна); використання соціально-психологічного тренінгу під час навчання спілкуванню (О. Тюптя, Т. Яценко), поведінка людини в стресових умовах (І. Доронина, В. Евдокимов, В. Маришук).

При вивченні проблеми готовності вчені-педагоги акцентують увагу на виявленні факторів і умов, дидактичних і виховних засобів, які забезпечують можливість цілеспрямованого керування процесом становлення даної якості. Психологи простежують характер зв’язків і залежностей між станом готовності та ефективністю діяльності особистості.

Досліджуючи особливості розвитку психологічної готовності особистості, ряд авторів розуміють її як цілеспрямований вияв особистості [3, 2], як здатність до професійної реалізації одержаних знань, умінь, навичок [4, 12], як передумову цілеспрямованої діяльності [3, 12].

Слушною є інтерпретація готовності тими науковцями, які розглядають її як цілісний комплекс, що містить мотиваційну готовність (інтерес і потреба в діалогічному підході до організації навчання, настанова на використання діалогу в навчальному процесі), теоретичну готовність (певний рівень знань, які розкривають теоретичні основи діалогічного навчання, його методик і технології), практичну готовність (наявність гностичних, комунікативних, організаторських, конструктивних, діалогічних умінь, що дозволяють організувати навчальний процес у різноманітних діалогових формах), готовність до творчості і наявність досвіду творчої діяльності (відкритість особистості до нового, допитливість, широта кругозору й ерудиція, творче мислення, здатність до інноваційної діяльності).

Аналіз праць науковців-психологів (М. Д’яченка, Л. Кандибовича, Г. Костюка, В. Крутецького) дозволяє зробити висновок, що їх автори в

основному диференціюють поняття „готовність” і „підготовка”, розглядають останню як процес, а готовність – як результат цього процесу (на певному етапі).

Розглядаючи матеріали теоретичних і експериментальних досліджень М. Левітова про стани готовності, можна констатувати, що дослідник розрізняє тривалий і ситуативний стани готовності до професійної діяльності. М. Левітов зазначає, що перед початком роботи індивід має психічний стан готовності до її здійснення. Цей стан автор розглядає як «придатність або непридатність людини до виконання даної роботи, як наявність або відсутність у неї необхідних для даної роботи здібностей» [2]. Ситуативну готовність він називає „передстартовим станом” і визначає три її види: звичайний, підвищений та занижений. Звичайна готовність найчастіше буває у людини перед роботою, до якої вона звикла і до якої в даний період не висувуються підвищені вимоги. Стан підвищеної готовності може зумовлюватися новизною і творчим характером роботи, особливим стимулюванням, гарним фізичним самопочуттям тощо. Занижений стан готовності може бути пов’язаний із сильною неконтрольованою емоційністю особистості, що виявляється в неухважності, незібраності, помилкових діях. Ситуативна готовність не характеризується стійкістю і підпадає під вплив багатьох факторів, що виникають у кожній конкретній ситуації діяльності. Учений характеризує ситуативну готовність як динамічний цілісний стан особистості, як внутрішню спрямованість на певну поведінку, мобілізацію всіх сил на активні цілеспрямовані дії [2].

Зазначимо, що тривала готовність визначається і формується задалегідь внаслідок спеціально організованих заходів, зокрема педагогічних. Вона діє та виявляється постійно і є найважливішою психологічною передумовою успішної діяльності.

У нашому дослідженні, яке пов’язано з вивченням готовності студентів до міжнародних фахових програм, ми розглядаємо готовність до професійної діяльності як основне утворення, що є умовою успішної реалізації міжнародних фахових програм.

Незважаючи на розбіжності в тлумаченні поняття готовності, більшість науковців схиляються до думки, що готовність є особливим психічним станом, який характеризується психічною діяльністю в певний проміжок часу.

Отже, аналізуючи результати досліджень з проблеми готовності (О. Біла, К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, О. Жорнова, Л. Кандибович, А. Ліненко, Л. Коржова, О. Макарова, І. Сипченко, С. Чиж та ін.), ми визначаємо **готовність студентів до реалізації міжнародних фахових програм** як складне багатоаспектне, багаторівневе утворення, як

подальші особливості праці студента, педагога і навчально-виховного персоналу навчального закладу. В поняття навчального курсу включається декілька складових залежно від предмета навчання: підручник або опорний конспект з курсу, що містить всі необхідні відомості, у тому числі з вивчених дисциплін, при необхідності може доповнюватися хрестоматіями або ксерокопіями робіт, що вивчаються; методичні вказівки з навчального предмета; путівник з курсу, що дозволяє зіставляти розділи підручника, робочих зошитів, лабораторного практикуму, відео- і аудіододатків, графік перегляду навчальних телепрограм або прослуховування навчальних радіопередач, участь у телеконференціях і робота на комп'ютерах в режимі on line.

До методичних вказівок доцільно включити також орієнтовні дані про трудомісткість того або іншого розділу, щоб студенти мали можливість зіставити власну швидкість вивчення предмета із середніми показниками. У свою чергу навчальний заклад повинен вчасно провести конференції та контрольні заходи, підготувати завдання і матеріали для виконання лабораторного практикуму. Цей список необхідно доповнити матеріалами, які педагоги готують заздалегідь, але видають студенту в певний момент (визначається графіком ВНЗ або запитом самого студента): навчальні теле- і радіопрограми (розробка циклів таких програм та їх трансляція досить дорогі, але для великих контингентів студентів витрати себе виправдовують); контрольні завдання для оцінки результатів самостійної роботи студента (можуть бути в двох видах, які передбачають розгорнену відповідь або короткий результат розрахунку, переклад тексту, володіння термінологією предмета тощо); теми для обговорення в ході телеконференцій.

Рівень організації та результативність самостійної роботи студентів суттєво залежать від стану науково-методичного забезпечення навчального процесу. Г.О. Шемелюк пропонує два підходи до класифікації науково-методичного забезпечення. У першому випадку такою ознакою є вид науково-методичного забезпечення, у другому – ступінь його загальності [8, 120]. У першій класифікації виділяються три ієрархічні групи: державні документи та стандарти, наукові розробки (альтернативні підручники і навчальні посібники, програмивиробничої практики, дидактична література, принципово нові методики, наукове обґрунтування наочності та технічних засобів навчання, комп'ютерне забезпечення навчального процесу тощо), методичні розробки (інструктивно-методичні матеріали та завдання для самостійної роботи,

суб'єктивний стан особистості, яка здатна і підготовлена до виконання визначеної діяльності, що є фундаментальною умовою успішної участі в міжнародних фахових програмах, результатом підготовки та інтегрованою якістю особистості фахівця.

Означена готовність входить до числа таких основних якостей особистості студента, який бере участь у міжнародних фахових програмах, що забезпечують комплексну фахову усталеність учасника програми.

Досліджуючи специфіку участі в міжнародних фахових програмах, під готовністю студентів до реалізації міжнародних фахових програм ми розуміємо: складне особистісне утворення, яке поєднує володіння мовою країни, де відбувається міжнародна фахова програма, і спеціальною термінологією іноземної мови, розвинену комунікативну і соціокультурну компетенцію як спосіб соціальної взаємодії й засіб обміну інформацією, практичні вміння подолати екзистенційну кризу в умовах незнайомого середовища та життєву компетентність особистості, посилену патріотичну та громадянську позиції.

Готовність студентів вищих аграрних закладів до реалізації міжнародних фахових програм – стан особистості і такий рівень професіоналізму фахівця, який характеризується якостями:

- 1) активна громадянська та життєва позиція;
- 2) патріотичне ставлення до рідної країни, вміння гідно представити себе, свій навчальний заклад та свою країну за кордоном – „бути послом своєї держави”;
- 3) високий рівень соціокультурних знань та вмінь;
- 4) здатність до адаптації в новому середовищі;
- 5) фахова і пізнавальна спрямованість, високий рівень сформованості професійних умінь;
- 6) високий рівень володіння комунікативними навичками з іноземної розмовної мови спеціальної фахової лексики;
- 7) високий рівень розвитку загальної духовної культури, етичних та естетичних ідеалів, глибоке знання традицій українського та інших народів;
- 8) високоморальні особистісні якості;
- 9) наявність умінь і навичок самоосвіти, здатність до самовдосконалення, підвищення професійної майстерності.

Ураховуючи вищезазначене і спираючись на результати фундаментальних наукових досліджень з проблеми (К. Дурай-Новакова, М. Д'яченко, Л. Кандилович), готовність студентів вищих аграрних закладів до реалізації міжнародних фахових програм розуміємо як складне структурне утворення, що розглядається у двох аспектах: як функціональний стан і як стійка характеристика особистості; інтегративна якість особистості,

яка вклучає систему мотивів, станів, філологічних знань, умінь і навичок. Зазначена готовність не є природженим явищем, вона формується і розвивається в результаті набуття людиною досвіду. Провідна роль у формуванні такої готовності належить вищому навчальному закладу.

Розвиваючи це наукове дослідження, нам вдалося виокремити у зазначеному утворенні мотиваційний, змістово-процесуальний та рефлексивний компоненти (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Структура готовності студентів вищих аграрних закладів до реалізації міжнародних фахових програм

Підготовка студентів до реалізації міжнародних фахових програм вимагає виявлення змісту структурних компонентів зазначеної готовності та їх критеріїв.

Згідно із загальноновизнаними наукою дослідницькими підходами (Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.), мотиваційний компонент відображає особисте прагнення людини застосовувати свої знання, досвід в обраній професійній сфері та є основою інших складових готовності студентів до реалізації міжнародних фахових програм. Відтак, критеріями мотиваційного компоненту можуть бути: професійно-значимі мотиви, інтереси, настанови, патріотичне ставлення до рідної країни, вміння гідно представити себе, свій навчальний заклад та свою країну за кордоном.

Змістово-процесуальний компонент відображає наявний рівень фахових знань, зумовлений специфікою реалізації міжнародних фахових

програм. Цей компонент характеризується такими критеріями, як загальноінтелектуальний рівень розвитку особистості, високоморальні особистісні якості, вміння та навички самоосвітньої роботи, теоретична й практична підготовленість із фахових дисциплін, високий рівень соціокультурних знань та вмінь, здатність до адаптації в новому середовищі, володіння комунікативною та соціокультурною компетенцією з іноземної мови.

Рефлексивний компонент готовності включає комплекс умінь і навичок, спрямованих на самовдосконалення і забезпечення творчого характеру реалізації міжнародних фахових програм. Основою його виступає потреба студента-учасника міжнародної програми в самоосвіті, сформованість умінь та навичок самостійного розвитку. До складу рефлексивного компонента готовності віднесено також наявність самоконтролю, адекватної самооцінки власної підготовленості, коригуючої діяльності у процесі участі в міжнародній фаховій програмі. При реалізації міжнародної фахової програми студенти повинні не тільки перейняти фаховий досвід країни, яка приймає на стажування чи практику, але й застосувати цей досвід у професійній практиці в своїй рідній країні. Для цього потрібне вміння самостійно розвиватися у професійному плані й надалі, після закінчення практики. Крім того, перебування за кордоном потребує постійної адекватної самооцінки, самоконтролю, корекції поведінки.

Таким чином, проаналізувавши вищевикладені результати досліджень, у яких розглядаються підходи до визначення терміна готовності, ми прийшли до висновку, що проблема готовності студентів до реалізації міжнародних фахових програм недостатньо висвітлена в педагогічній теорії і заслуговує на подальше дослідження. Узагальнюючи аналіз сучасних наукових джерел та ґрунтуючись на визначеннях сучасних дослідників, ми визначили поняття готовності студентів до реалізації міжнародних фахових програм як складне багатоаспектне, багаторівневе утворення, що є важливим для успішної участі у міжнародній фаховій програмі, та яке складається з мотиваційного, змістово-процесуального, рефлексивного компонентів та характеризується певними критеріями, слідування яким буде корисним для формування готовності студентів до реалізації міжнародних фахових програм. Слід зазначити, що вивчення змісту та наповнення складових підготовки студентів до реалізації міжнародних фахових програм вимагає пошуку нових шляхів та засобів удосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе: Проблемы и перспективы. – М.: Просвещение, 1988. – 256 с.
2. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека. – М.: Просвещение, 1964. – 344 с.
3. Столяренко Л.Д., Самыгин С.И. Психология и педагогика в вопросах и ответах. – Ростов-на-Дону: Феликс, 2000. – 574 с.
4. Стоунс Э. Психопедагогика. Психическая теория и практика обучения. – М.: Педагогика, 1984. – 470 с.
5. Узнадзе Д.Н. Теория установки / Под ред. Ш.А. Надирашвили, В.К. Цава. – М. – Воронеж: ИПЦ, МОДЕК, 1997. – 448 с.
6. Формирование у студентов готовности к учительской деятельности: Методические рекомендации преподавателям педагогического института / Сост. А.И. Еремкин, А.И. Ницой, В.В. Одинцов. – Херсон: ХГПИ, 1982. – 36 с.

УДК 159.922

С.Б.Кузікова

Сумський державний
педагогічний університет

ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ЯК ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ПРОФЕСІЙНИМ І ОСОБИСТІСНИМ СТАНОВЛЕННЯМ

У статті розглядаються умови продуктивності навчання та якості фахової підготовки у вищій школі. Висвітлюються особливості підготовки студентів - майбутніх фахівців у галузі практичної психології. Наголошується на важливості формування особистісної готовності. Доводиться необхідність використання у процесі підготовки студентів – психологів активних форм навчання. Аналізуються особливості активного навчання, які є важливими і цінними для психологічних спеціальностей ВНЗ.

The paper content conduction of productivity and quality professional foundation at higher school. Also it content peculiarities of training students –feature professionals in field of practical psychology, provide importance formation student's personal readiness. Providing active forms of teaching psychology students argue there, analyze it's properties importance and valuable for psychology speciality at higher school.

У світі реформи вищої школи все більше уваги приділяється якості підготовки фахівців, їх професійній активності, мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці.

Цього можна досягти, посилюючи не тільки значення фундаментальних знань, а й психологічний бік підготовки, а саме – забезпечуючи формування особистісної готовності майбутніх фахівців до здійснення певної професійної діяльності, розвиваючи творчі якості

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Збірник наукових праць
Частина перша

Суми, СумДПУ
ім. А.С.Макаренка, 2006 р.
Свідоцтво ДК №231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск **В.В.Бугаєнко**
Комп'ютерна верстка **О.Г. Корнус**

Здано до складання 13.06.06. Підписано до друку 18.08.06
Формат 60x84/16. Гарн. Times New Roman. Папір офсет. Друк ризогр.
Умовн. друк. арк. 18,6. Обл.-вид. арк. 21,7.
Тираж 100. Вид № 32

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка
40002 м. Суми, вул. Роменська, 87

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Збірник наукових праць

Видається щорічно

Суми
СумДПУ ім. А.С.Макаренка
2006

УДК 371
ББК 74.00
П24

Друкується згідно з рішенням вченої ради
Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка

Редакційна колегія:

Лазарєв М.О. к. пед. н., проф. (відп. ред.); **Іванченко А.В.** д. пед. н., проф.;
Лозова В.І. д. пед. н., проф., член-кореспондент АПН України; **Стахевич О.Г.** д.
мист., проф.; **Цикін В.О.** д. філос. н., проф.; **Чайченко Н.Н.** д. пед. н., проф.;
Каменська Н.П. к. пед. н., доц.; **Кречківський А.Ф.** к. пед. н., доц.; **Лобова**
О.В. к. пед. н., доц.; **Лоза Т.О.** к. пед. н., доц.; **Ніколаї Г.Ю.** к. пед. н., доц.;
Полякова О.М. к. пед. н., доц.; **Сбрусва А.А.** д. пед. н., проф. (відп. секретар);
Тарапага-Більченко Л.Г. к. філос. н.; **Тарасова Т.Б.** к. псих. н., доц.

П24 **Педагогічні науки:** Збірник наукових праць. Частина перша. – Суми:
СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2006. – 320 с. Затверджено Президією ВАК
України як фахове видання з педагогічних наук (Бюлетень ВАК України,
1999 р., №4).

ISBN 966-698-062-2

Рецензенти:

В.І.Свдокимов – доктор педагогічних наук, член-кореспондент АПН
України (Харківський державний педагогічний університет);

Л.С.Нечепоренко – доктор педагогічних наук (Харківський національний
університет)

У збірнику наукових статей представлено сучасні дослідження
методологічних і теоретичних проблем підготовки і самореалізації
майбутнього педагога, професійно-творчого формування студентів в
умовах гуманістичної освіти, використання інноваційних освітніх
технологій.

ISBN 966-698-062-2

УДК 371
ББК 74.00

© СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2006

ЗМІСТ

I. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВИТИ

Гавриленко І.І. Маркетинг в системі управління загальноосвітнім навчальним закладом	3
Гуральник Н.П. Принципи розвитку фортепіанної школи в контексті теорії загальної педагогіки	10
Дихтєвская В.П. Историко-методологические аспекты подготовки учителя музыки	19
Козлова О.Г., Ляшенко І.В. Готовність майбутніх аграріїв до реалізації міжнародних фахових програм як педагогічна проблема	25
Кузікова С.Б. Процес навчання як взаємодія між професійним і особистісним становленням	32
Лобова О.В. Музична освіта школярів: стан, проблеми, перспективи	38
Милєнкова Р.В. Деякі проблеми формування творчої особистості майбутнього фахівця банківської справи	44
Парфанович І.І. Специфіка теоретико-методичного підходу до охорони дитинства у соціально-педагогічній діяльності	50
Парфілова С.Л. Мотивація як категорія дидактики	58
Приходькіна Н.О. Інтеграція гендерних досліджень в систему вищої освіти України: проблеми та інновації	66
Сбруєва А.А. Ринкова стратегія Болонського процесу та глобального поступу вищої освіти	73
Сорокіна Г.Ю. Методичні аспекти використання інформаційних технологій в процесі формування функціональних компетентностей при вивченні технічних дисциплін	80
Хачіньскі Ярослав. Естетичне виховання в контексті основних положень інтеркультурної освіти	86

II. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ, ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Бойченко М.А. Особливості реформування системи середньої освіти США в контексті політичних змін другої половини ХХ століття	96
Костенко Г.Г. Досвід реформ школи в США на допомогу українській освіті	103
Лістарова Ж.Ю. Глобалізація та інтернаціоналізація як провідні тенденції розвитку вищої освіти на сучасному етапі	108